

LWR-41005-2/99
P/98/197

Wrocław, dnia 10-08-1999r.

Pan

Władysław WYSZYŃSKI

Prezes Zarządu

Zakładów Chemicznych

„WIZÓW” SA w Bolesławcu

Skrytka pocztowa Nr 58

59-700 BOLESŁAWIEC

Nr stat.: P - 230518256-14000000

51-3-122-23509

Wystąpienie pokontrolne

Na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 1995 r. Nr 13, poz. 59 ze zm.), zwanej dalej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu przeprowadziła kontrolę Zakładów Chemicznych „Wizów” SA w Bolesławcu, zwanych w dalszym ciągu Spółką, w przedmiocie działań podejmowanych na rzecz zmniejszania emisji zanieczyszczeń powietrza w latach 1994-1998.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu - stosownie do art. 60 ustawy o NIK - przekazuje Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

W latach 1994-1998 stan formalno-prawny Spółki w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza nie zawsze był uregulowany. Wbrew bowiem przepisom art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (j.t. Dz.U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196 ze zm.) Spółka w okresie od 1 września 1997 r. do 19 lutego 1998 r. nie dysponowała ważną decyzją byłego Wojewody Jeleniogórskiego o rodzajach i ilościach zanieczyszczeń (pyłowych i gazowych) dopuszczonych do wprowadzenia do powietrza, a pochodzących z produkcji trójpolfosforanu sodu (TPFS), kwasu fosforowego i soli fosforowych oraz z ciepłowni (EC). Podstawową tego przyczyną było zwleknięcie Spółki z uzyskaniem analizy uciążliwości dla powietrza atmosferycznego emitorów Wydziału Kwasu Fosforowego i TPFS, Oddziału Ortofosforanów i EC. Stosowne opracowanie zlecono wprowadzić w maju 1997 r., lecz jego wykonywanie trwało aż do grudnia 1997 r., tzn. jeszcze ponad 3 miesiące po upływie terminu obowiązywania decyzji o dopuszczalnej emisji OS-7641/143/91 Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 30 października 1991 r.

Z kolei w okresie od 19 września 1995 r. do 30 stycznia 1996 r. Spółka nie dysponowała decyzją Wojewody Jeleniogórskiego o dopuszczalnej emisji do powietrza atmosferycznego substancji pyłowych i gazowych pochodzących z wytwarzającej cement, nowowyprowadzonej instalacji do przemiału żużla, funkcjonującej jako Przemysłownia Surowców Mineralnych i Wiążących. Stanowiącą bowiem podstawę do uzyskania tej decyzji ocena oddziaływania na środowisko nowej Przemysłowni Surowców Mineralnych i Wiążących zlecona została przez Spółkę dopiero 4 września 1995 r., a wykonano ją w listopadzie 1995 r. Nadmienić należy, iż Spółka niezgodnie z prawdą poinformowała Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Jeleniej Górze (pismem TBOŚ/4132/96 z dnia 9 maja 1996 r.) o rozpoczęciu w dniu 15 lutego 1996 r. eksploatacji nowowyprowadzonej Przemysłowni Surowców Mineralnych i Wiążących. Faktyczną datą zakończenia tej inwestycji był 19 września 1995 r., natomiast produkcję cementu rozpoczęto już w lipcu 1995 r. i do końca 1995 r. wytworzono go w ilości ok. 21 Mg.

W badanym okresie roczne wielkości emitowanych przez Spółkę zanieczyszczeń pyłowych uległy generalnie zmniejszeniu, bo ze 101 Mg w 1994 r. do 64 Mg za 1998 r. Jedynie w 1996 r. emisja pyłów zwiększyła się do poziomu 127 Mg z 86 Mg w 1995 r. Zmiany w poziomie emisji pyłowej na przestrzeni

badanego okresu wynikały przede wszystkim ze spadku lub okresowego wzrostu zużycia węgla brunatnego (przez EC) i produkcji TPFS, czy z poziomu sprawności urządzeń odpylających. Były również następstwem prowadzonych remontów i modernizacji urządzeń produkcyjnych i odpylających gazy.

Zwiększyła się wielkość ogółem emitowanych przez Spółkę zanieczyszczeń gazowych, bo z 53.191 Mg w 1994 r. do 60.360 Mg w 1998 r. Przyczyną tego był przede wszystkim wzrost emisji dwutlenku węgla (pochodzącego ze spalania węgla brunatnego i gazu wysokometanowego), stanowiącego 97,8% emisji gazowej ogółem Spółki w 1994 r. i 98,1% emisji gazowej ogółem w 1998 r. Pozytywnym zjawiskiem było natomiast zmniejszenie skali emitowanego przez Spółkę dwutlenku siarki (z 346 Mg w 1994 r. do 241 Mg w 1998 r.) oraz tlenu azotu (ze 107 Mg w 1994 r. do 91 Mg w 1998 r.).

Z wykonywanych przez Spółkę w latach 1994-1998 pomiarów chwilowej emisji zanieczyszczeń pyłowych (bez EC, której emisję wyliczano teoretycznie z ilości spalanego węgla) wynikało, iż nie przekraczały one wielkości dopuszczalnych, ustalonych w decyzjach Wojewody Jeleniogórskiego. Poziom tej emisji był zróżnicowany i w poszczególnych latach stanowił od 13,2% (w 1995 r.) do 40,5% (w 1994 r.) wartości emisji dopuszczalnej.

Z punktu widzenia stanu czystości powietrza istotnym, emitowanym przez Spółkę, zanieczyszczeniem gazowym był fluor. Zmierzone w latach 1994-1998 przez Spółkę na Wydziale TPFS wielkości emisji chwilowej tego pierwiastka nie przekraczały wartości dopuszczalnych. Również i w tym przypadku uzyskane dla poszczególnych lat wyniki pomiarów różniły się znacząco. Stanowiły one od 1,9% (w 1995 r.) do 84,1% (w 1997 r.) wartości emisji dopuszczalnej.

W sytuacji zmieniających się na przestrzeni lat wyników prowadzonych przez Spółkę pomiarów emisji pyłowo-gazowych, brak analiz kształtowania się tych wyników ograniczał służbie ochrony środowiska Spółki możliwość czynnego oddziaływania na stopień zanieczyszczania powietrza przez Spółkę. Zasadność prowadzenia takich analiz nabiera znaczenia również w związku z powtarzającymi się przerwami w produkcji, spowodowanymi awariami, koniecznością wykonania konserwacji oraz napraw urządzeń technologicznych i służących ochronie powietrza, jak również wymuszonymi brakiem zbytu na produkowane wyroby (TPFS i cement).

Wysokość rocznych opłat Spółki za wprowadzanie substancji zanieczyszczających do powietrza uległa w badanym okresie zwiększeniu, tj. ze 130,2 tys. zł za 1994 r. do 218,2 tys. zł za 1998 r. Opłaty te uiszczane były terminowo, a ich udział w kosztach działalności Spółki zawierał się w badanym okresie w przedziale 0,22-0,29%. Ustalone przez Wojewodę Jeleniogórskiego wielkości tych opłat nie obejmowały jednakże kwot należnych z tytułu emisji w IV kwartale 1995 r. pyłów pochodzących z Przemiałowni Surowców Mineralnych i Wiążących, gdyż fakt produkcji cementu nie został ujawniony przez Spółkę w przekazanych Wydziałowi Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Jeleniej Górze danych do naliczenia opłat za ten kwartał, a ponadto Spółka nie dysponowała decyzją Wojewody Jeleniogórskiego o dopuszczalnej emisji do powietrza zanieczyszczeń z tego źródła.

Wymierzone w badanym okresie Spółce przez WIOŚ kary pieniężne za przekraczanie dopuszczalnych (chwilowych) poziomów emisji zanieczyszczeń regulowane były terminowo i w pełnej wysokości. Z łącznej kwoty 89,1 tys. zł tych kar w 1994 r. naliczono Spółce 27,3 tys. zł za ponadnormatywną emisję pyłu, dwutlenku azotu i fluoru, z kolei w 1995 r. 2,8 tys. zł za ponaddopuszczalną emisję pyłu, a w 1998 r. 59,0 tys. zł za przekroczenie dopuszczalnej emisji pyłu i fluoru.

Spółka nie w pełni wywiązywała się z nałożonego przez Wojewodę Jeleniogórskiego obowiązku wykonywania co najmniej raz w roku pomiarów skuteczności zainstalowanych urządzeń oczyszczających. Nie przeprowadzono bowiem pomiarów skuteczności oczyszczania gazów lub pyłów pochodzących z neutralizatora (w 1994 r., 1995 r. i 1997 r.), ekstrakcji (w 1995 r. i 1997 r.), filtra Prayona (w 1997 r.) oraz suszarni TPFS nr 1 i 2 (w 1997 r.).

Ponadto w 1997 r. nie badano sprawności urządzeń odpylających związanych z linią produkcji cementu, ponieważ decyzja OS-7641/411/5768/95 Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 30 stycznia 1996 r., zezwalająca Spółce na wprowadzanie do powietrza zanieczyszczeń pyłowo-gazowych z Przemiałowni Surowców Mineralnych i Wiążących, nie zobowiązywała Spółki do okresowego przeprowadzania takich pomiarów. Dopiero decyzją OS-7622/33/98 Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 2 listopada 1998 r. nałożono na Spółkę obowiązek wykonywania raz w roku pomiarów skuteczności urządzeń

odpylających przy suszarni obrotowej, młynie kulowym i wagach taśmowych. Tym niemniej do końca 1998 r. Spółka nie wywiązała z tego obowiązku.

Spółka nie dotrzymywała również terminów przekazywania Wojewodzie Jeleniogórskiemu i WIOŚ wyników własnych pomiarów emisji, imisji oraz skuteczności urządzeń oczyszczających, chociaż obowiązująca do 2 listopada 1998 r. decyzja OS-8622/17/90 Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 10 grudnia 1990 r. zobowiązywała do przekazania tych danych do 15-go każdego miesiąca za upływający kwartał lub rok. Opóźnienia w tym zakresie wynosiły od 4 dni (w przypadku danych za IV kwartał 1997 r.) do 13 dni (w przypadku wyników pomiarów za I kwartał 1997 r.).

Wydatki Spółki na przedsięwzięcia związane z ochroną powietrza nie w każdym przypadku realizowane były zgodnie z rocznymi planami zakupów i zadań inwestycyjnych i nie zawsze przynosiły efekty przekładające się na zmniejszenie uciążliwości Spółki dla środowiska. W 1995 r. na zadania dotyczące ochrony atmosfery wydatkowano 7.013,9

tys. zł z czego 16,4 tys. zł (0,2%) nie miało odzwierciedlenia w planie zakupów i zadań inwestycyjnych Spółki. Natomiast w 1996 r., w 1997 r. i 1998 r. wydatkowano odpowiednio 82,8 tys. zł, 198,2 tys. zł i 130,1 tys. zł z czego pokrycia w planach Spółki nie miało odpowiednio 58,0 tys. zł (70,0%), 136,6 tys. zł (68,9%) i 113,8 tys. zł (87,5%).

Wymiernych efektów w dziedzinie ochrony powietrza nie przyniosły nakłady w wysokości 41,2 tys. zł, poniesione w latach 1995-1996 na opracowanie dokumentacji technicznej dotyczącej modernizacji instalacji odpylania TPFs (części mokrej), bowiem do czasu zakończenia kontroli nie przystąpiono do realizacji tego przedsięwzięcia.

Nieprawidłowością było wykazywanie w rocznych sprawozdaniach o emisji zanieczyszczeń powietrza oraz o stanie urządzeń oczyszczających (OS-1) nieprawdziwej ilości emitorów będących w posiadaniu Spółki. W sprawozdaniach za lata 1994-1996 ich ilość zaniżono o 2 szt., natomiast w sprawozdaniach za lata 1997-1998 zmniejszono bez dostatecznego uzasadnienia aż o 4 szt., tzn. o emitory zamontowane na separatorze filtra Prayona, wyparce adiabatycznej oraz na 2 zbiornikach cementu. Według Krystyny Pasierb - specjalisty ds. ochrony środowiska, wynikało to z przeoczenia oraz ze śladowej emisji fluoru z emitorów separatora filtra Prayona i wyparki adiabatycznej.

Formalne kwalifikacje 2 z 5 pracowników Działu Ochrony Środowiska Spółki nie odpowiadały wymaganiom obowiązującym na zajmowanych przez nich stanowiskach. Inspektorem ds. ochrony środowiska był bowiem technik energetyk, chociaż osoba zatrudniona na tym stanowisku powinna posiadać wykształcenie wyższe lub średnie chemiczne. Z kolei stanowisko laboranta ochrony środowiska zajmowała osoba o kwalifikacjach w zawodzie sprzedawcy-magazyniera mimo, że na tym stanowisku powinna legitymować się wykształceniem średnim lub zawodowym chemicznym.

Nadmienić należy, iż Dział Kadr Spółki nie prowadził ewidencji pracowników zajmujących się ochroną powietrzną, chociaż znajomość tych danych była niezbędna do sporządzania sprawozdań OS-1. Sporządzająca te sprawozdania Krystyna Pasierb - specjalista ds. ochrony środowiska, nie występowała do Działu Kadr o wskazanie liczby osób zajmujących się ochroną powietrza, ponieważ ich ilość szacowała samodzielnie w oparciu o posiadane rozeznanie zagadnień ochrony środowiska i stosowanych w Spółce technologii.

Przekazując powyższe uwagi i spostrzeżenia Panu Prezesowi, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu - działając na podstawie art. 60 ust. 1 i 2 ustawy o NIK - wnosi o:

1. Prowadzenie analiz kształtowania się wielkości emisji (chwilowych i rocznych) zanieczyszczeń pyłowo-gazowych oraz skuteczności urządzeń oczyszczających, ze szczególnym uwzględnieniem przyczyn występowania zmian emisji i ewentualnych przekroczeń emisji dopuszczalnych oraz przyczyn nieuzyskiwania zadanego poziomu sprawności urządzeń oczyszczających. Skuteczne wykorzystywanie tych analiz w działalności Spółki na rzecz ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami.
2. Przestrzeganie nałożonych decyzją administracyjną obowiązków w zakresie wykonywania pomiarów sprawności zainstalowanych w Spółce urządzeń oczyszczających oraz przekazywania w wyznaczonym

terminie (właściwym instytucjom) wyników prowadzonych pomiarów emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza.

3. Rzetelne sporządzanie rocznego sprawozdania statystycznego OS-1 (o emisji zanieczyszczeń powietrza oraz o stanie urządzeń oczyszczających), w szczególności działów dotyczących ilości posiadanych emitorów, liczby pracowników zatrudnionych w ochronie powietrza, jak również dostosowanie ewidencji kadrowej Spółki do wymagań wynikających z tego sprawozdania.

Stosownie do art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego ma Pan Prezes prawo zgłosić do dyrektora Najwyższej Izby Kontroli Delegatury we Wrocławiu umotywowane zastrzeżenia w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W przypadku nieskorzystania z tego prawa, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu oczekuje od Pana Prezesa - w terminie miesięcznym od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia - informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych na rzecz realizacji tych wniosków lub o przyczynach niepodjęcia takich działań. W przypadku złożenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego termin udzielenia informacji biegnie od dnia otrzymania ostatecznej uchwały o sposobie ich rozpatrzenia.

Z poważaniem